

FENYVESI OTTÓ

David Bowie – a rock hercege

A pop- és rockzene szűk egy évszázados története során számos olyan lezárt életmű jött létre, amely alkalmasnak kínálkozik komolyabb kultúrtörténeti és esztétikai vizsgálatok tárgyának. Többek között a Beatles együttes, Jimi Hendrix, Jim Morrison (Doors), Janis Joplin, Leonard Cohen, David Bowie, a Velvet Underground tevékenységére gondolok. Persze a lista tovább bővíthető a hippie korszakkal (Jefferson Airplane, Grateful Dead), a pszichodelikusokkal (Pink Floyd), a punkokkal (Ramones, Sex Pistols stb.). Sőt bele lehet kóstolni a még „aktív” Bob Dylanbe, a Rolling Stonesba, Iggy Popba, a Sonic Youthba, Tom Waitsbe és Nick Cave-be is...

David Bowie szövegei, dalai, hangja, zenéje, nyitott lény, művészeti stílusa, életstílusa, megjelenése, intellektuális szemléletmódja nemzedékek hosszú sorát ihlette meg és formálta, szabadtította fel, tanította meg elviselni a világ ürességét, az emberi léttel járó örömteli és fájdalmas helyzeteket.

Bowie egyedülálló jelenség a XX. századi kultúrában. Intelligens tervezéssel, csalhatatlan intuícióval olyan életutat járt be, amiért irigyelni lehet. Folyamatos evolúció albumról albumra 1967-től 2015-ig?

Zseni volt – persze ilyeneket nehéz és nem ildomos mondani. A rockzene egyik legfényesebb „intellektuális csillaga” 1947. január 8-án született David Robert Jones néven, karriere kezdetén felvette a Bowie művésznevet, amely köré kiépítette mítoszát, több alteregót is kiépített magának, szinte ahány album, annyi alteregó: Major Tom, a marslakó rocksztar Ziggy Stardust, aki megmenti a Földet a pusztulástól és Aladdin Sane stb. De Bowie a rockkaméleon-státuszt nem csak az alteregói miatt érdemelte ki, hanem azzal is, hogy folyamatosan változott a stílusa. Ezzel is nyilvánvalóvá téve, hogy a hagyományos értelemben vett oeuvre nem lehetséges már, csak töredékekről lehet szó, nem csak a művészetben, de az életben is, és a töredékekből áll össze az egész. Mérhetetlen a hatása, ahogy rá is nagyon sokan hatottak, például az amerikai művészvilág olyan ikonikus alkotói, mint Andy Warhol (képzőművész) és William Seward Burroughs (író).

Koncertjei színházi előadásokra hasonlítottak, vagy még inkább összművészeti performanszokra. Élet-színházában ő volt a földönkívüli, az alien, hol androgün alakban női ruhában, hol meg szinte olyan férfias jelenséggént, mint egy Flash Gordon képregény alakja.

A glam rock spektakuluma is meghihlette.

De mindig, az összes szerepében, az összes pillanatnyi karakterében önmaga volt. Vele született eleganciával csinálta végig, ahogyan az az ízlés arisztokratájához illik. Tudta, hogy az igazán fontos dolgokban elsősorban a stílus számít. De az olyan stílus számít, ami világlátást, egyedi szemléletet, artisztikumot hordoz.

Bármennyit változott is élete során, azért az irónia és pokoli játékoság, a kellemes ritmus mellett a kemény gitárhangok, a sötét világlátás, dekadencia és pesszimizmus mindig is jellemző volt rá. Csak a külsőségek változtak. De ezt is nagyon természetesen tudta csinálni.

Úgy volt „csinált”, mesterkélte, túlzott és különös, hogy közben természetesnek hatott, úgy volt showman, hogy közben conceptualista művész is. Színpadiassága különködésének egyik fontos jellemzője. Ami az életben abnormális, az teljesen normális viszonyban van Bowie művészetével.

Bowie tökéletes férfiszépsége mögött hermafrodita üresség kísért, de csak fotókon, amint megszólal, amint megmozdul a kép, megtelik élettel. A férfias férfi szexuális vonzása talán éppen abból ered, ami nőies benne. Nem az a kérdés, hogy minek a travesztia, a színpadiasság? Hanem inkább az, hogy mit akar vele, mit közöl vele? Többek között azt is, hogy létezik kettős értelem. A kétértelmű gesztusok a kívülálló szemében személytelenek, a beavatott fölismeri hol vicces, hol sötét jelentésüket. A bárki számára szóló nyílt értelem mögött titkolt tartalom rejlik.

Bowie stílusa, munkamódszere: a világ következetesen esztétikai érzékelése. Még a halálé is. Utolsó, *Blackstar* (2015) című albumában a stílus diadalát látjuk a haldoklás fölött, az esztétikáét a rémület fölött, az iróniáét a tragédia fölött. A *Blackstar* mögött a csődöt mondott komolyság fetreng. A halál fontosabb annál, mint hogy komolyan lehetne beszélni róla? Színpadiasított tapasztalatokat látunk a dalokhoz készített videókon. Bowie valami új igazságot tár föl az élettől búcsúzó ember helyzetéről, újabb tapasztalatot arról, hogy a végén milyen is ez a nagyon emberi küzdelem. A befáslizott fejű művész haldoklik félelmekkel, emlékekkel küzdve dobálja magát a betegségben, fájdalmasan, fantasztikusan, szenvedélyesen, talán még patetikusan is és mindent összevetve parodisztikusan. Megindítóan. Őszintén. Önsajnálattal. Szélsőséges érzelmi állapotban. Harminc évvel ezelőtt még talán falnak mentünk volna tőle. Talán most is azt kellene. De inkább hagyjuk, hogy Bowie borzongatóan lepusztult testtel reszketve és kísérteties, fátyolosan túlvilági hangon énekelve befejezze küldetését, és átvezessen bennünket egy másik dimenzióba. Teljesen élvezhetőn. Ahogy megszoktuk tőle, mellesleg goromba, megoldhatatlan kérdéseket fölvetve, miközben a szférák zenéje szól.

Nekünk csinálta. És még örülni is tudunk neki.